

Trøndelag fylkeskommune
Trööndelagen fylhkentjielte

Hvordan jobber Trøndelag fylkeskommune opp mot reindriftsinteresser?

Sanna Hanem Kavli
6. juni 2024

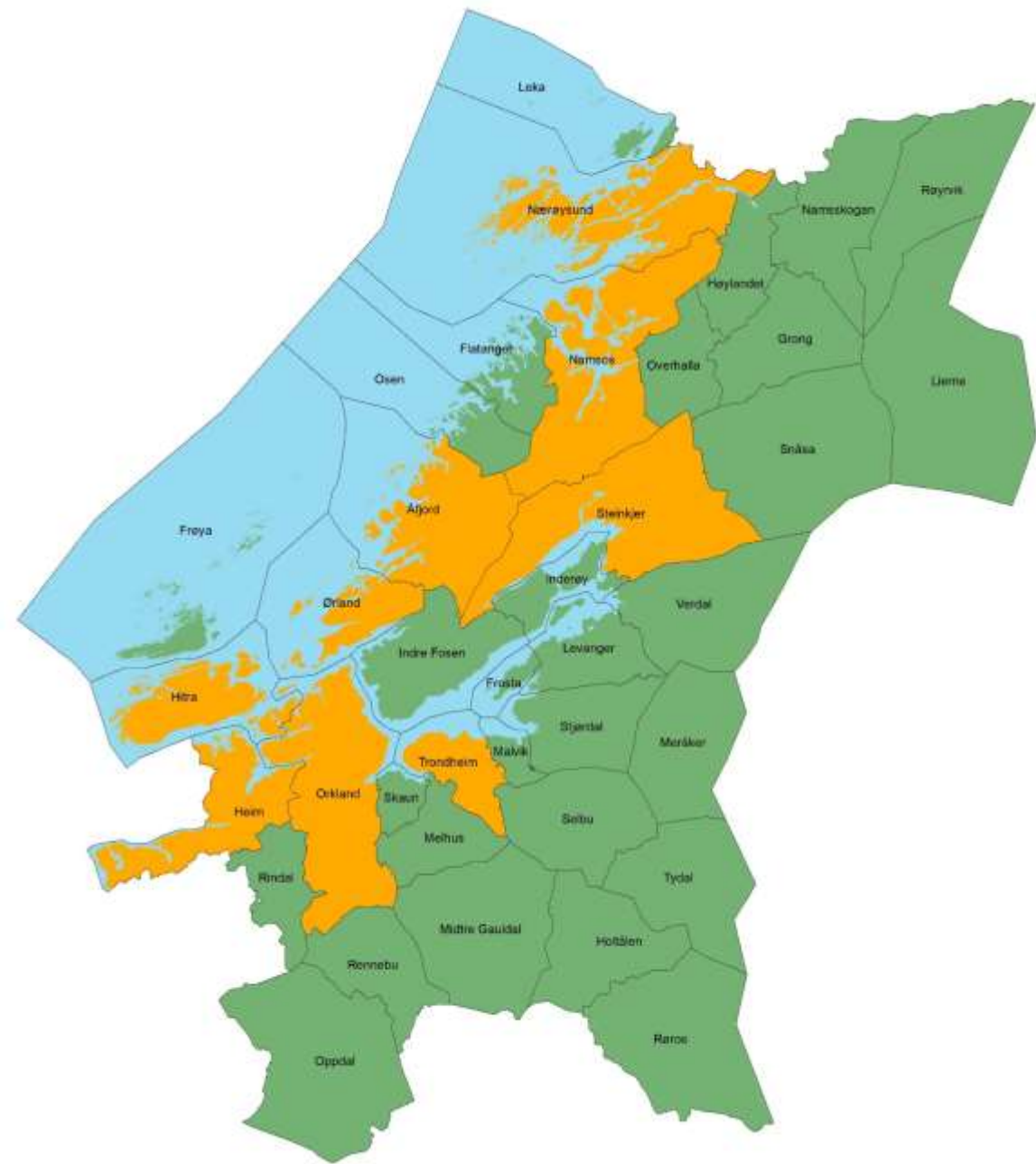
Trööndelagen fylhkentjjelte

Trööndelag utgjör den störste delen av det sörsamiske området som strekker seg fra Helgeland i nord og til Engerdal i sør. Fylkeskommunen har nå en forsterket rolle som samfunnsutvikler. Det betyr blant annet at fylkeskommunen får et enda større ansvar for å utvikle, styrke og synliggjøre samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Noen fakta:

- Sammenslått i 2018
- 41 000km² i areal
- 4700 ansatte
- 32 videregående skoler
- 40 tannklinikker
- 6000 km fylkesveg
- 43,4 millioner kollektivreiser
- 2 administrasjonssteder

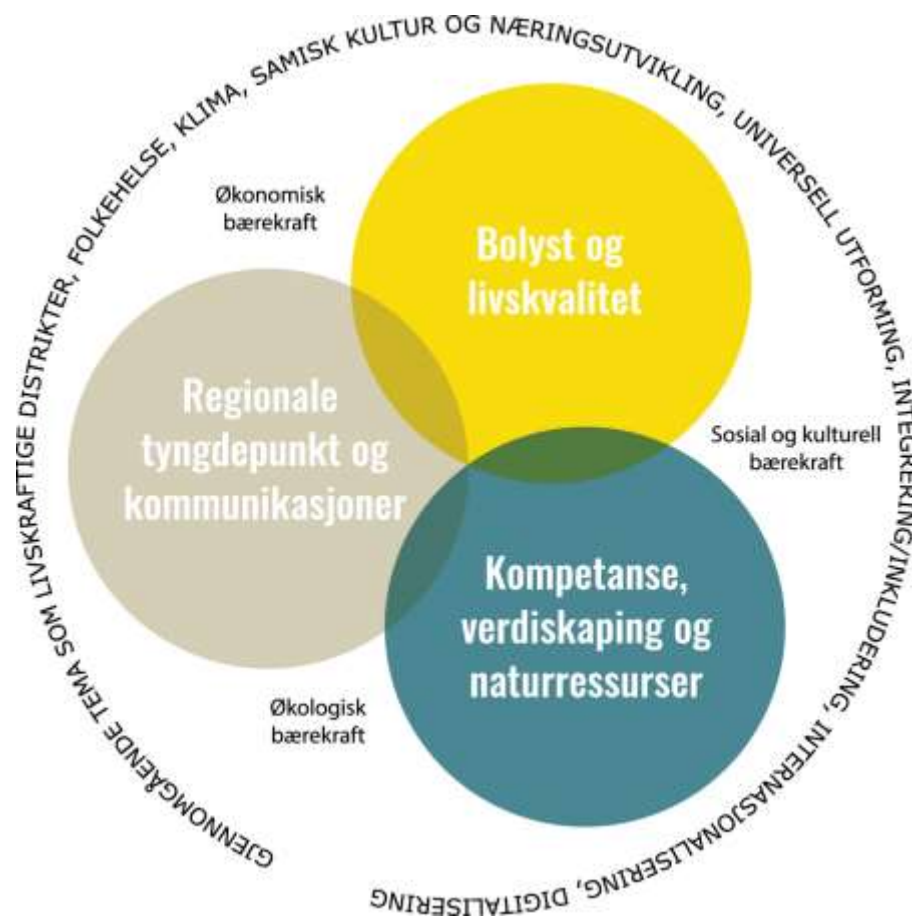

Trøndelagsplanen 2019 - 2030

Vi knytter fylket sammen

HVOR SKAL TRØNDELAG VÆRE I 2030?

I 2030 skal **god livskvalitet og mangfold** kjennetegne Trøndelag

I 2030 er **kunst og kultur en viktig drivkraft for samfunnsutvikling** i Trøndelag

I 2030 er Trøndelag best i Norge på **regional samhandling**

I 2030 har Trøndelag en **bærekraftig areal- og transportstruktur**

I 2030 har Trøndelag et **balansert utbyggings- og bosettingsmønster**

I 2030 har Trøndelag et **samordnet transport- og samferdselssystem**

I 2030 har Trøndelag et **omstillingsdyktig og framtidsrettet arbeids- og næringsliv**

I 2030 er trøndersk næringsliv basert på **miljøvennlig næringsutvikling og teknologi**

I 2030 har Trøndelag **bærekraftig produksjon av mat og bioråstoff**

I 2030 er kunst og kultur en viktig drivkraft for samfunnsutvikling i Trøndelag

Det betyr at

- kommunene har en solid kulturell grunnmur som bidrar til et mangfoldig og skapende kulturliv
- både kulturelle egenaktiviteter og profesjonelle kulturtilbud er tilgjengelig for alle
- samisk språk og kultur skal være levende og synlig i Trøndelag
- trøndersk idrett og kultur er sterk i topp og bredde, og god på mangfold, frivillighet og arrangement

2030 HAR TRØNDELAG EN BÆREKRAFTIG AREAL- OG TRANSPORTSTRUKTUR

Det betyr at

- areal- og transportplanlegging samordnes på tvers av kommunegrensene
- vi har funksjonelle bo- og arbeidsmarkedsregioner i hele Trøndelag
- vår arealbruk følger opp klimamål og ønsket samfunnsutvikling
- vår arealbruk har som siktemål å ivareta naturgrunnlaget for den sørsamiske reindriften

Regional plan for kulturmiljø

- Regional plan for kulturmiljø ble vedtatt i desember 2021, og hoveddokumentet er oversatt i sin helhet til sørsamisk. Planarbeidet har pågått siden 2019, og favner om fartøy, kulturminner, kulturmiljø og kulturlandskap i hele Trøndelag, uavhengig av eierskap og tilknytning. Trøndelag er en del av det sørsamiske området, og det finnes mange samiske kulturmiljø i Trøndelag.
- Sametinget er ansvarlig myndighet for de samiske kulturmiljøene, og har vært i førersetet for det samiske perspektivet i planarbeidet.
- Har generelt vektlagt prinsippet om at det er minoritetene som selv velger ut hvilke kulturmiljø som er viktige for dem, og hvilke satsinger og tiltak som skal inngå i Regional plan for kulturmiljø.

Mangfoldige Trøndelag

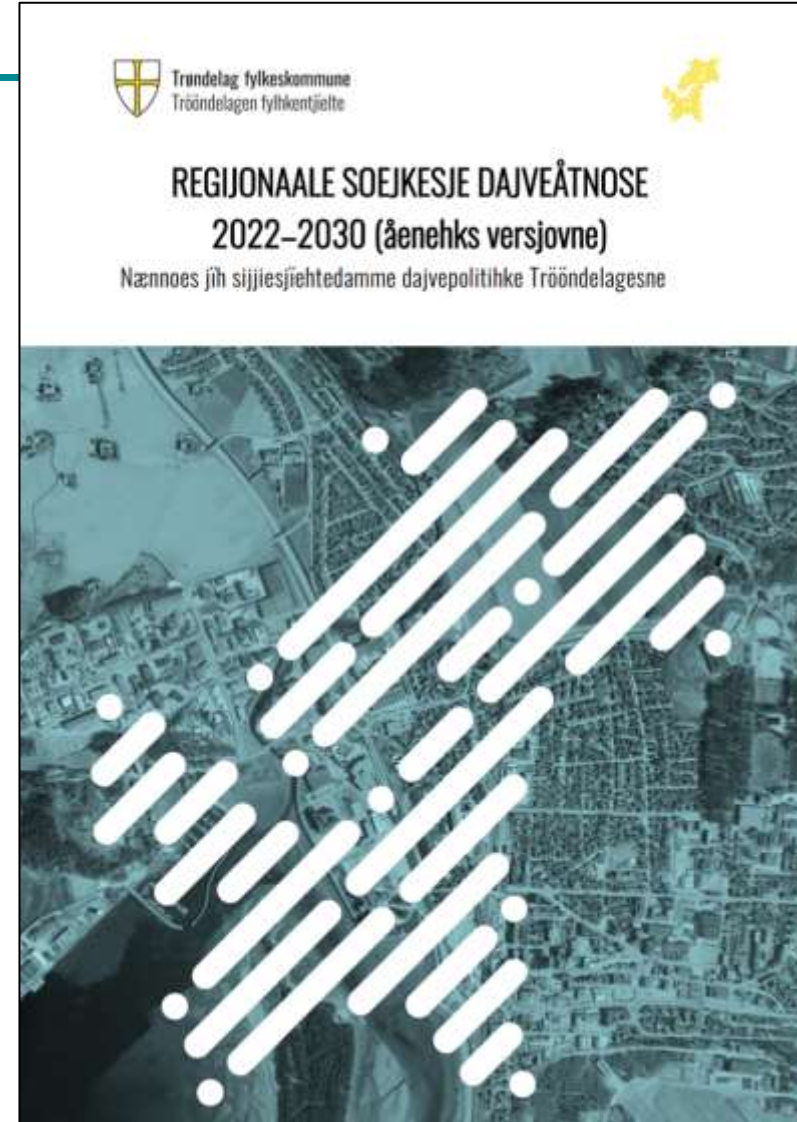
- Vedlegg til regional plan for kulturmiljø
- Gir en oversikt over viktige kulturmiljø, kulturlandskap og fartøy fra fylkets historie, fra eldre tid til vår egen tid
- Oversikten begrenser seg til kulturmiljø, kulturlandskap og fartøy som har regional, nasjonal eller internasjonal verdi.

Røyrvik	Gudfjeløya samisk kulturlandskap	Verdifulle kulturlandskap i NT	Samisk tilstedeværelse. Viktig, ikke først og fremst pga. selve offerplassen som kulturminne, men historiene og fordommene som har blitt knyttet til stedet i senere tid.
Røyrvik	Nyvikmoen samiske kulturmiljø	NY - samisk	Grend.
Røyrvik	Nedbo i Slåttvika	NY - samisk og maritim	Viktig som en sjelden representant for samisk båtbygging/maritim tradisjon. Boplass og arbeidsplass for en av to kjente båtbyggere i Røyrvik (Lars Bendiksen). Uthuset med en hvelvet pram som tak er særegent, i tillegg er båtopptrekket bevart.

Regional plan for arealbruk

- Regional plan for arealbruk (RPA) skal være et dokument som kommunene bruker som støtte i deres planarbeid.
- Planen skal være et redskap for god samfunnsutvikling på tvers av kommunegrenser og peke på en retning for utviklingen av Trøndelag mot 2030.
- Kommuner, fylkeskommune og staten skal legge RPA til grunn for behandling av arealplaner, byggesaker og andre arealrelaterte beslutninger

Innhold

Forord	3
Innhold	5
1 Sammenheng	6
2 Innledning.....	9
2.1 Innhold og virkning	9
2.2 Hvorfor RPA for Trøndelag?	11
2.3 Målsettinger og føringer som følges opp i RPA.....	12
2.4 utfordringer og muligheter som grunnlag for RPA.....	16
3 Bærekraftig og stedstilpasset.....	20
3.1 Bærekraftig og stedstilpasset arealbruk i hele Trøndelag	20
3.2 Gjennomgående tema - klimaomstilling og folkehelse	23
4 Attraktive byer og livskraftige distrikter	25
4.1 Balansert og bærekraftig utvikling i hele Trøndelag.....	26
4.2 Areal og transport	30
4.3 Bolig og levekår	40
4.4 Sentrumsutvikling og lokalisering av handel	44
4.5 Regionale næringsarealer	48
4.6 Jordvern.....	52
4.7 Kulturmiljø	55
4.8 Naturmangfold og friluftsområder.....	58
4.9 Vannforvaltning og drikkevann.....	63
5 Naturbasert næringsutvikling	66
5.1 Jordbruk og skogbruk	67
5.2 Reindrift.....	73
5.3 Mineraler, byggeråstoffer og massehåndtering	77
5.4 Fritidsboliger og reiseliv	81
5.5 Strandsoneforvaltning.....	84
5.6 Sjøområdene	88
5.7 Energiproduksjon og nett	91
6 Oppfølging av planen	95
7 Konsekvenser av planen.....	96

R20

Kommuner med reindriftsarealer skal omtale og ha en strategi for reindriften i kommuneplanen

- Kommunene skal konsultere reinbeitedistriktene om arealplaner og tiltak som berører reindriftsinteresser.
- Dersom reindriftsinteresser blir vesentlig berørt, skal de samlede virkningene av planer og tiltak innenfor det aktuelle reinbeitedistriktet vurderes.
- Kommunene bør søke samarbeid over kommune- og riksgrenser i tilfeller hvor konsekvensene for reindriften av planer og tiltak nødvendiggjør helhetlige kommuneoverskridende vurderinger.

R21

Arealbruk som har negative konsekvenser for viktige reinbeiteområder skal unngås

- Utbygging i minimumsbeiter og særverdiområder bør unngås.
- Utbygging i flyttleier skal unngås.
- Kommuner skal ha god dialog med reindriften i forbindelse med planlegging av rekreasjonsløyper for snøscooter.
- Kommuner bør ha god dialog med reindriften i forbindelse med planlegging av sti- og skiløypenett
- Eksisterende infrastruktur i utmarka bør brukes framfor å etablere nye ferdselsårer i områder som er sårbare for reindriften.

Inngrepsstudie

- Inngrepsstudie 2013 og 2019 - viser ulike kartlag: fritidsbebyggelse, ulike tema på reindrift etc.
- I gang med nytt kart nå som viser det som er planlagt, men enda ikke er bygd
- Kunnskapsgrunnlag
- Arealregnskap – temakart reindrift
- Dialog med statsforvalter om bedre kartverktøy

Samarbeidsavtale med Sametinget

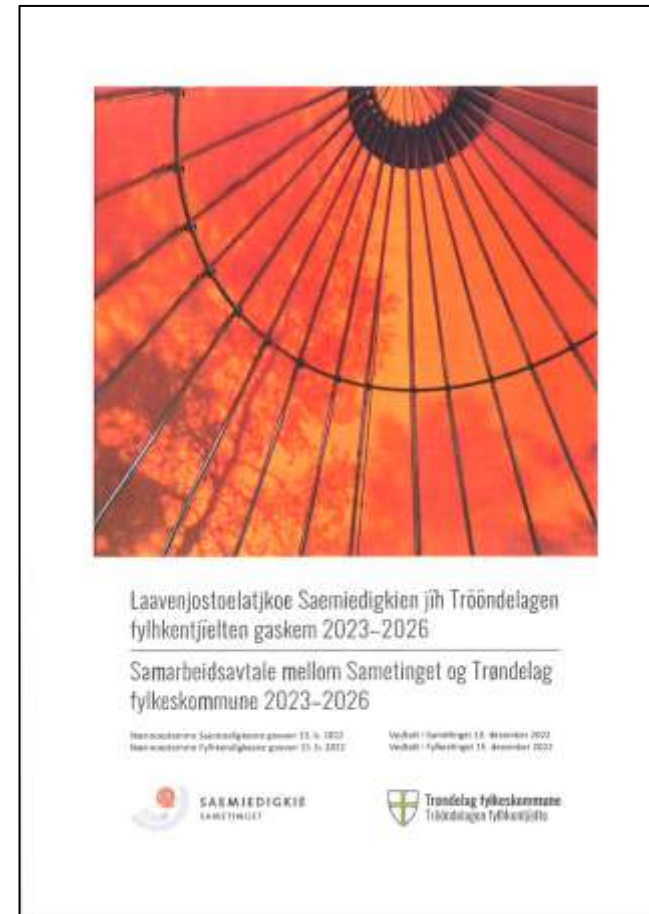

Samfunns mål: **Å styrke og synliggjøre samisk språk, kultur og samfunnsliv i Trøndelag**

Del 1 Samisk kultur og samfunnsliv

Del 2 Samisk språk

Del 3 Samarbeidets art

Samfunnsområder som blir spesielt vektlagt i denne perioden:

- Språk, helhetlige og forutsigbare utdanningsløp fra barnehage til endt utdanning
- Forskning, utvikling og internasjonalisering
- Demokrati og likeverdighet med hovedvekt på å bekjempe hverdagsrasisme og samehat
- Konsultasjon

Regional planlegging og arealforvaltning

- a. Prinsippene i Sametingets planveileder blir lagt til grunn i regionale planprosesser
- b. Partene er enige om å sikre naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv gjennom en aktiv og bevisst planlegging på fylkesnivå.
- c. Partene vil legge vekt på at tiltakene er uttrykte behov fra samiske miljøer og organisasjoner.

Næring

Partene ønsker et livskraftig og allsidig samisk næringsliv som bygger på og tar hensyn til samisk kultur, natur og miljø.

a. reindrift

Reindriffta er en viktig næring som gir verdiskapning og arbeidsplasser for reindrifftsutøvere og positive ringvirkninger for øvrig næringsliv. Reindriffta danner også grunnlag for blant annet samisk reiseliv og samiske kreative næringer. Partene er enige om å støtte opp om reindrifftsnæringa som en viktig verdiskaper. Partne ønsker også å bidra til videreutvikling av tilleggsnæringer til reindriffta.

b. Samisk matkultur

Den samiske matkulturen er en viktig del av samisk kultur og tradisjon. Den er også et viktig fundament for utviklingen av samisk næringsliv i fylket. Trøndelag har vært Europeisk Matregion i 2022 og dette har også gitt økt oppmerksomhet til samisk matkultur. Partene er enige om å bygge videre på arbeidet som er blitt gjort i Europeisk Matregion og løfte samisk matkultur som kulturbærer og basis for verdiskapning

Koordineringsgruppe

- Koordineringsgruppe etablert høsten 2019.
- **Utvikle felles forståelse**, ambisjonene er beskrevet i samarbeidsavtalen med Sametinget
- **Utvikle arbeidsmetodikk** for å imøtekomme samisk konsultasjonsrett
- **Samhandle** om prioriterte områder fra overordna planer og strategier
- **Bruke aktivitetsplanen aktivt.** Aktivitetsplanen er samhandlingsverktøyet mellom Sametinget og fylkeskommunen.

Energistrategi for Trøndelag mot 2050

Bakgrunn

I juni 2023 vedtok fylkestinget at det skal utarbeides en energistrategi mot 2050 for Trøndelag.

De fire temaområdene i energistrategien er:

- Ny fornybar energi og effekt
- Fra fossilt til fornybart
- Infrastruktur
- Trøndelag fylkeskommune og kommunene som aktør i energisystemet

Saksgang

Skjerm bilde fra [sendingen](#) av fylkesutvalget 7. november 2023

Gjeldende politikk

5.7 Energiproduksjon og nett

MÅL

I 2030 HAR HELE TRØNDELAG TILSTREKKELIG OG SIKKER FORNYBAR ENERGIFORSYNING

R29

Det skal legges til rette for økt tilgang på fornybar energi

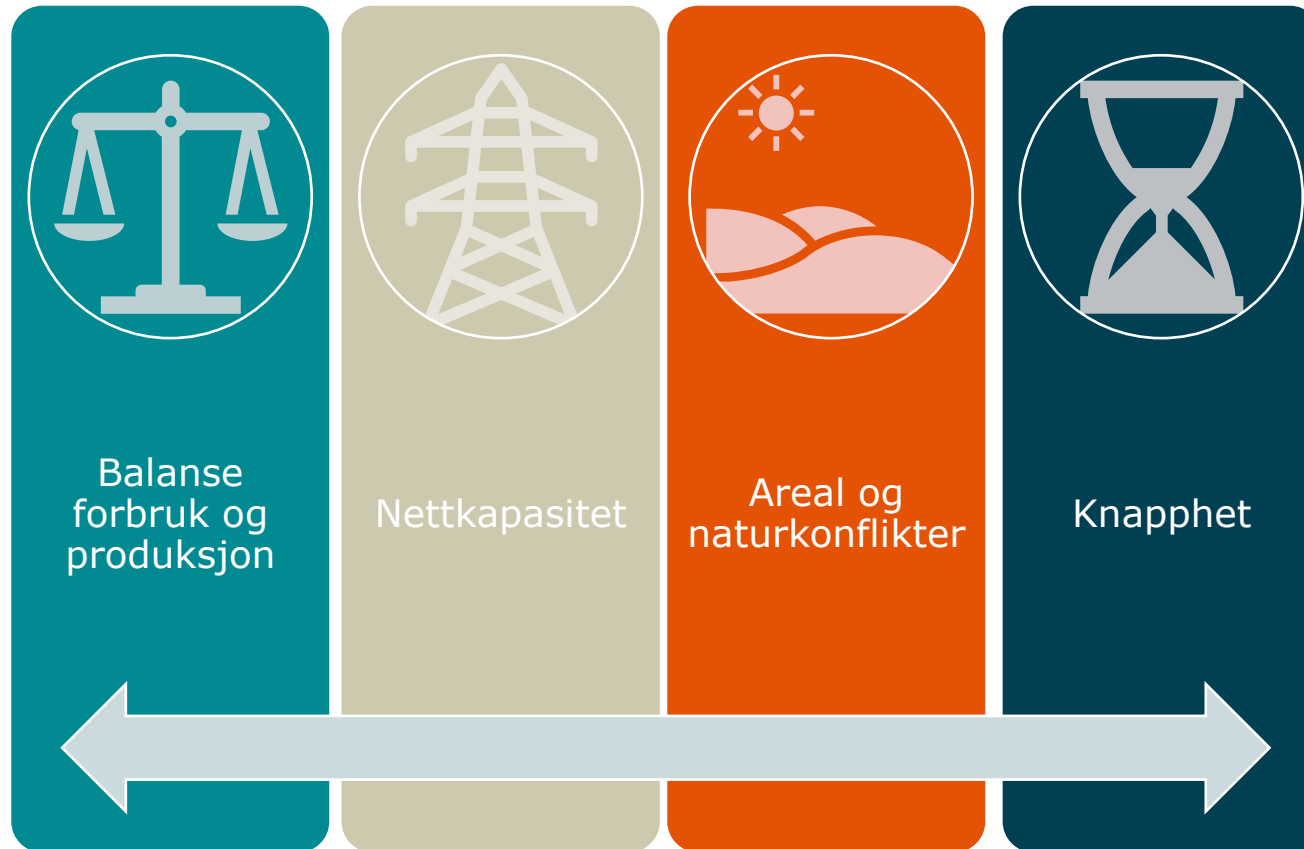
- Oppgradering av eksisterende vannkraftverk bør prioriteres.
- Det skal ikke avsattes nye arealer for vindkraft på land inntil kunnskap om konsekvensene av allerede konsesjonsgitte og pågående vindkraftutbygging er samlet og vurdert.
- Potensialet for småkraftverk bør vurderes i kommuneplansammenheng. Prosjekter nær eksisterende infrastruktur bør prioriteres.
- Småskala vindkraft («gårdsmøller») bør vurderes i kommuneplansammenheng.
- Det bør stimuleres til energihøsting i alle nye bygg, her bør offentlig sektor ta et særlig ansvar. Solceller, solfangere og varmegjenvinning/overskuddsvarme kan benyttes i egne bygg. Overskuddsstrøm leveres inn på nettet.

R30

Energieffektivisering skal bidra til å redusere etterspørselen etter nye arealer til energiproduksjon

- Kommuner bør prioritere energieffektivisering i sin planlegging der det er relevant.
- Med tilrettelegging av næringsarealer/bygg bør kommuner bidra til samordnet energibruk. Slik kan man organisere energihøsting og utveksling av energioverskudd mellom aktører.

Hovedutfordringene

Hva er energiomstilling på trøndersk?

Hva trengs for å fylle kommunenes og fylkets roller?

- Planmyndighet:
 - Rett virksomhet på rett plass
 - Ta i bruk grå arealer
 - Helhetlig areal, energi, transportplanlegging
- Tjenesteyter:
 - Byggherre (energiløsninger)
 - Kollektivtilbud
 - Ladeinfrastruktur
- Samfunnsutvikler:
 - Næringsutvikling: ny industri vs. etablert industri
 - Infrastruktur: nett, ladeinfrastruktur, fjernvarme

Et regionalt budskap fra demokratisk valgt nivå kan stå seg sterkere

- Usikkerhet: endringshastighet, legitimitet, kostnad
- Press på knappe arealressurser fra næringsliv/industri
- kraftbehov i ny industri - lokaliseringskamp
- Økte forventninger SPR klima og energiplanlegging
- Lovverket legger ikke til rette for energiomstilling/sirkularitet samt manglende insentiver

Veien videre

- Dialog og medvirkning fra trøndersk næringsliv, kommuner, ungdom og frivillig sektor fram mot sommeren
- Begynner skrivearbeidet nå
- Tilbud om konsultasjoner med reindriftsnæringa i forbindelse med høring
- Høring høsten 2024
- Framleggelse for fylkesting i juni 2025

Saemien moenehtse/Samisk utvalg

- Trööndelagen Saemien Raerie/Samisk utvalg i Trøndelag er et rådgivende organ for Trøndelag fylkeskommune i saker som berører samiske forhold i fylket.
- Store endringer i sammensetning og størrelse fra opprinnelig Samisk råd.
- Består nå av ni medlemmer. Syv av medlemmene er representanter for det samiske miljøet i Trøndelag, mens de to siste av utvalgets medlemmer velges blant fylketstingets medlemmer.

Hverdagsrasisme

- Temadag i samisk utvalg
- Hovedspørsmål: **Hvordan kan Samisk utvalg gjøre en forskjell i holdningsarbeidet om samer og samiske forhold?**

Illustrasjoner, trykt på fiberduker

Illustrasjoner: Katharina Blind

Illustrasjoner laget underveis

FORSKNING

Klimasyk rein - Veterinærinstituttet

- Forprosjekt hvor veterinærinstituttet utviklet modeller for å finne ut om klimaendringene kan gi økt smitte av hjernemark hos rein.
- Studie på tvers av fylkesgrenser
- Avsluttet desember 2021 – vurderer flere mulige veier for videreføring

Forvaltning og formidling av sørsamisk tradisjonskunnskap - Røyrvik kommune og Nord Universitet

- Prosjektets hovedmål: Utvikle en forskningsbasert integrasjon av samisk kulturkunnskap i kommunen og næringsliv i Røyrvik
- Utvikle Nord universitets sørsamiske grunnskolelærerutdanning.

Bygdesamer fra kyst til kyst

I prosjektet «Bygdesamer fra kyst til kyst», har Saemien Sijte, Gaaltije og Nord universitet forsket på fastboende sørsamers historie på 1800-tallet. Ettersom forskningsbasert kunnskap om de bofaste samenes levesett er mangelfullt, er dette særlig viktig kunnskap i arbeidet med å vise mangfoldet i den samiske kulturen og levemåten

Foto: Aina Bye

Språk

Trøndelag fylkeskommune vil bidra til å revitalisere sørsamisk språk og gjøre det mer synlig ved å:

- Synliggjøre det samiske språket i offentlige rom
- Øke bruken av samisk språk
- Styrke kunnskapen om og kompetansen i samisk
- Ivareta og utvikle samiske møteplasser

Tilskudd til språk og kulturfremmende prosjekter

Fylkeskommunen skal bidra til tiltak som utvikler og styrker samisk språk innen fylkeskommunens ansvarsområder. I 2024 er det satt av ca. 700 000 kroner i tilskudd til samiske tiltak

Trøndelag fylkeskommune uttrykker følgende mål med språk og kulturfremmende prosjekter:

Befolkningen skal ha mulighet til å lære seg samisk og fremme språket. Fylkeskommunen legger vekt på å stimulere til arenautvikling for samisk språk og kultur.

[Eksempler på språk- og kulturfremmende prosjekter - Trøndelag fylkeskommune \(trondelagfylke.no\)](https://trondelagfylke.no)

Eksempler på språk- og kulturfremmende prosjekter

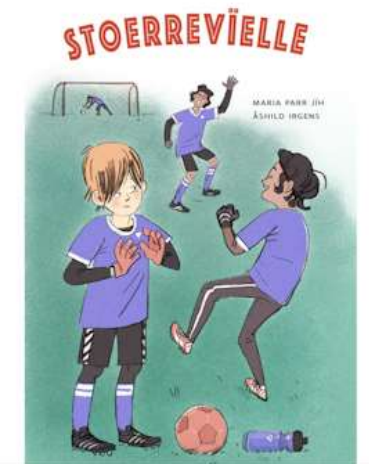
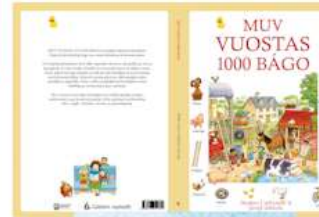
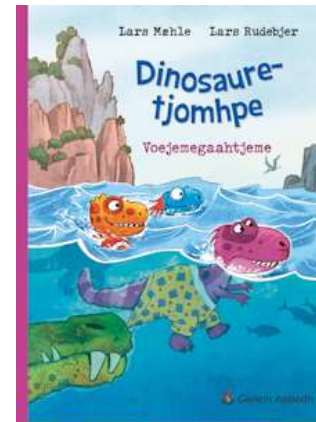
- "Mojhtesh" - postkort med historiske sørsamiske motiv
- Gåetie – Grong vgs og Røros vgs/Aejege
- Sørsamiske medisinplanter – temahefte
- Spørreundersøkelse om sørsamisk språk og kultur i Trondheim

Diverse språktiltak

- Stipend til samiske lærerstudenter
- Begynnerkurs i sørsamisk for voksne ved Grong videregående skole
- Oversetting av hjemmesider
- Grafisk profil
- Tolk i møter
- Oversetting av barnebøker
- Samisk språkuke
- Tospråklige busskort
- Doavis samisk språkuke

SAMISK SPRÅK OG KULTUR

SVAR PÅ 5 SPØRSMÅL OG
VINN KONSERT-BILLETTER

SAMISKE FLAGGDAGER

6. februar

Samisk nasjonaldag som feires til minne om det første landsmøtet i Trondheim 1917.

2. mars

Sametinget i Finland ble opprettet i 1996.

25. mars

Maria budskapsdag.

24. juni

Midsommerdagen.

9. august

FNs internasjonale urfolksdag.

15. august

Det samiske flagget ble vedtatt denne dagen i 1986

18. august

Samerådet ble grunnlagt denne dagen i 1956.

26. august

Sametinget i Sverige ble opprettet denne dagen i 1993.

9. oktober

Sametinget i Norge ble opprettet denne dagen i 1989.

9. november

Delegasjonen for samiske saker ble grunnlagt i Finland i 1973.

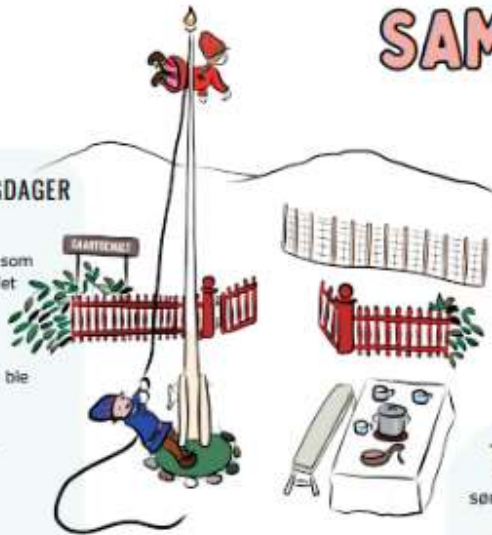
15. november

Isak Sabas fødselsdag 1875. Han skrev teksten til samenes nasjonalsang.

29. november

Elsa Laula Renbergs fødselsdag, 1877.

Kilde: Nasjonaldag og nasjonale symboler - Sametinget

VISSTE DU AT...

Sørsamisk er utrydningstruet? Det står på UNESCOs liste som «et alvorlig truet språk».

Alle barn og unge i grunnskolealder har rett til opplæring i og på samisk innenfor det sørsamiske området?

Og at samer i grunnskolen og videregående har rett til opplæring også utenfor sørsamisk område?

Det er 11 reinbeltedistrikt i Trøndelag?

Trøndelag utgjør den største delen av det sørsamiske området, som strekker seg fra Helgeland i nord og til Engerdal i sør?

5 ORD PÅ SORSAMISK

Buerie biejjie = God dag

Lahkoe biejjine = Gratulerer

med dagen

Buerie bæteme = Velkommen

Gæjhtoe = Takk

Nää nää = Ha det

SORSAMISKE INSTITUSJONER I TRØNDELAG

Møteplasser

Midsommerdagene i Røyrvik, Tjaktjen tjåanghkoe på Snåsa og Raasten rastah på Roros.

Resursskoler for opplæring i sørsamisk

Åarjeisaemien skuvle på Snåsa, Roros skole i grunnskolen, Grong videregående skole og Roros videregående skole.

Museum og kultursenter
Saemien sijte på Snåsa.

Språksentre

Gieleaarnie i Røyrvik, Gielem nastedh i Snåsa og Aajeje på Roros.

Det finnes barnehager med sørsamisk språktilbud i

Røyrvik, Snåsa, Brekkebygd, Roros og Trondheim.

Illustrasjoner laget av Katarina Blind.

AAJEJE
SAMISK SPRÅK- &
KULTURSENTER

Trøndelag fylkeskommune
Trøndelagen fylkhkentjelte

**Trøndelag
fylkeskommune**
Trööndelagen fylhkentjielte

trondelagfylke.no | fb.com/trondelagfylke